

מבגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

כרך כ"ב • גיליון 40
טבת תשע"ה – דצמבר 2014

יוצא לאור על ידי:

בשיתוף עם:

הפרטיות כמנגנון חברתי לשמירה על חוסר עקיבות בין זהויות

סמדר בן אשר ורן וולף

תקציר

בעוד בעבר נבחנה סוגיית הפרטיות בעיקר מן ההיבטים המשפטי והפילוסופי, המחקר הנוכחי ניסה לבחון את המנגנונים החברתיים שמגדירים את גבולות הפרטיות באמצעות תאוריית הייצוגים החברתיים (social representations). ייצוגים חברתיים מתייחסים בו-זמנית לפעולת הפרט ולפעולת הקבוצה, ומכאן שהשתייכות בו-זמנית לכמה קבוצות חברתיות משמעותה קיומם המשותף של ייצוגים חברתיים נבדלים, שלעתים גם סותרים אלה את אלה. כל זמן שהייצוגים אינם מעומתים באי-ההלימה ובחוסר העקיבות שלהם – לא פעם הודות לפרטיות – הם יכולים להתקיים בו-זמנית. הסוגיה מתעוררת במצבי קונפליקט שבהם על הפרט לבחור דרך פעולה מתוך אפשרויות אחדות שאינן מתיישבות זו עם זו.

הטענה העומדת בבסיס המאמר היא כי הפרטיות משמשת כמנגנון חברתי המיועד לאפשר לפרט לנוע בין זהויות שונות שאין ביניהן עקיבות. נדגים באמצעות שלושה מקרי בוחן את האופן שבו פועלת החברה באמצעות סוכניה, באמצעות בנייה מתמדת של גבולות הפרטיות והריסתם. מקרי בוחן אלה מאירים מערכת מורכבת, אשר פועלת בדיאלקטיקה של זיקות הדדיות המפעילות לחץ דו-כיווני: מצד הפרט אל עבר החברה ומצד החברה כלפי הפרט.

החידוש המוצג במאמר הוא בראיית הפרטיות כמנגנון המיועד לשמירה על חוסר עקיבות בין זהויות; זאת כאשר במרכז עומד אינטרס משותף של הקבוצה והיחיד לאפשר את קיומן הבו-זמני של הזהויות השונות של הפרט שיש ביניהן ייצוגים חברתיים שאינם מתיישבים זה עם זה.

מילות מפתח: פרטיות, ייצוגים חברתיים, זהויות חברתיות לא עקיבות

מבוא

בספר בראשית מסופר כי לאחר שאכלו אדם וחווה מעץ הדעת, "וַתִּפְקְחָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עִרְמָם הֵם וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵהּ תְּאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חָגֶרֶת" (בראשית ג, ז). פעולתם הראשונה לאחר שנפקחו עיניהם הייתה הסתרת עירומם, כלומר כינון חיץ בינם ובין העולם. על פי המקרא, הפרטיות איננה רק רצונו של האדם, והחובה לשמור עליה מוטלת על החברה כולה, כחלק מהתפיסה של כבוד האדם.

ככלל, אפשר להגדיר את הזכות לפרטיות כזכותו של כל אדם לשמור ולהגן על זהותו בכל הנוגע לגופו, למחשבותיו, לרגשותיו, לסודותיו הכמוסים, לאורח חייו ולמעשיו האינטימיים, ולבחור לאילו חלקים ומקומות במתחם הפרטי הוא מאפשר גישה לאחרים (שוורץ-אלטשולר, 2012). הפרטיות במהותה היא אפוא סימון גבולות,

והשאלות, מי מגדיר אותם, היכן יסומנו, מי המסמן אותם, ומי מגן עליהם, אינן יורדות מסדר היום מאז היוולדו של מושג זה.

מזמן שהוכרה הפרטיות כערך בחברה הליברלית הדמוקרטית, קיימת הסכמה רחבה יחסית בנוגע למיקומה ולתפקידה במרחב החברתי של זכויות האדם (Solove, 2007). ואולם אף שהמושג ידוע לכול והשימוש בו שכיח ויום-יומי, הוא חמקמק: חלק קטן ממנו מוגדר בחוק, ורובו נמצא במשא ומתן מתמיד בין הפרט לעצמו, בינו לבין הקבוצה, בין הקבוצה למוסדות ובין המוסדות לפרט. הגדרות הפרטיות תלויות במידה רבה בהקשר שהיא מתוארת בו (למשל: מערכת החוק, מערכת הבריאות, התרבות או יחסים בין-אישיים), ועל כן הניסיון להגדיר פרטיות כמושג אחד, משותף, המקובל על כלל החוקרים העוסקים בתחום, נתקל בקושי רב.

גוף המחקר העוסק בבסיס העיוני והמעשי של הפרטיות, בעיקר בתחום המשפט (בירנהק, 2007, 2010; רוסטהולדר, 2009), הדגיש כי הדיון בנושא זה בחברה המודרנית החל במאמרם המפורסם של סמיואל וורן ולואיס ברנדייס מסוף המאה התשע עשרה. במאמר זה, ששמו "הזכות לפרטיות", טענו השניים שבדומה לזכות הקניינית, גם אישיותו של האדם היא פרטית. על פי הגדרתם, הזכות לפרטיות היא זכותו של הפרט להיעזב במנוחה ולהיבדל מהחברה (Warren & Brandeis, 1890). חוקרים מאוחרים יותר ראו בפרטיות גורם המעצב את המשחק החברתי, כלומר גורם יסוד בעיצובה של החברה. אנו מרחיקים לכת עוד יותר וטוענים שהזכות לפרטיות היא גם מנגנון חברתי, כלומר תולדה של אינטראקציות חברתיות.

כיום, בכל המדינות הדמוקרטיות, הזכות לפרטיות מעוגנת בסדרה של חוקים המכירים בזכותו של כל אדם לפרטיות ולצנעת חייו, וקובעים כי אין נכנסים לרשות היחיד שלא בהסכמתו. השופטים מחויבים ליישם זכות זאת בפסיקות בית הדין הרבות הקשורות בה, אבל גם בשדה העיוני של המשפט היא מתוארת ככזאת הנוגעת כמעט בכל תחום ותחום: "זו היא זכות מורכבת שפועלת באופן שונה במעגלים חברתיים, תרבותיים, כלכליים שונים אשר בהם תוכנו של כל מעגל מעוצב לפי ההקשר החברתי" (בירנהק, 2007). ניסיון לתחום ולהגדיר את הפרטיות עשתה גם רות גביזון. לטענתה, הפרטיות מתפרשת על פני שלושה תחומים: חדירה פיזית לגוף או למקום פרטי, מידע פרטי על האדם – רכישת מידע, שימוש בו ופרסומו, וזכותו של האדם לאנונימיות (גביזון, 1988). פרוסר בדק את כל המקרים שבהם נזכרה הזכות לפרטיות במשפט הפרטי במשך 70 שנה (1890–1960). בבדיקה זוהו ארבע קטגוריות: פרטיות במרחב הציבורי, שימוש במידע אישי למטרת רווח, פרסום מידע פרטי והצגת אדם באור כוזב (בירנהק, 2007). אבל למרות הסקירה המקיפה, עד מהרה התברר שגם חלוקה זאת משאירה את הגדרת הפרטיות מצומצמת ובלתי מספקת.

במאמר זה ננסה להראות כיצד אפשר לראות בזכות לפרטיות מנגנון חברתי, מתוך התבוננות בה מנקודת מבטה של הפסיכולוגיה החברתית בכלל וזרם הייצוגים החברתיים (social representations) בפרט. תפיסה זו בוחנת את גבולות הפרטיות

בהקשר של גבולות זהות הפרט בחברה ובזה של הדרך שבה החברה והאדם בונים במשותף גבולות אלה, משנים אותם ומקבעים אותם מחדש. נראה כי תוך כדי התהליך הם מאמצים לעצמם מנגנוני פיקוח חברתיים דינמיים, שגם הם זמניים ועשויים להשתנות בהתאם לכניסתם של ייצוגים חברתיים חדשים.

ריבוי זהויות בחברה המודרנית

זהות קבוצתית (social identity) היא האופן שהאדם תופס את עצמו במסגרת יחסיו עם האחרים. זהו החיבור של ה"אני" עם ה"אנחנו", כשהזהות מרחיבה את העצמי מעבר לפרט ומכילה בתוכה גם את שאר החברים בקבוצה (Smith & Mackie, 1995). זהות קבוצתית זו שוזרת יחדיו את הידע של האדם על החברה, על הרעיונות ועל האחרים, כוללת הבנה רחבה של תחומי חיים רבים ומאפשרת לאדם להרגיש ביטחון ולתת משמעות למעשיו ולמאורעות חייו. הזהות היא הבסיס המוסכם בנוגע לדרכים שעל האדם לפעול (Turner, 1991), וכך קבוצה מעבירה אחידות (sameness) לחברה, מעבר לרמת התודעה של יחידים (Brewer, 2001; Haslam, Oaks, Reynolds & Turner, 1999;). (Tajfel & Turner, 1986).

חברות מסורתיות אפשרו ריבוי זהויות, בתנאי שתהינה עקיבות. קונפוציוס (479–551 לפנה"ס), גדול הפילוסופים של סין, תיאר כיצד אדם פועל בריבוי של זהויות:

כשישב קונג דזה בכפרו, נהג בפשטות ובמניעות, וכמי שאינו יכול לדבר. במקדש האבות ובחצר השליט היה מדבר ברהיטות אך היה נזהר בלשונו [...] בחצר, כשדיבר עם השרים הזוטרים נהג בנינוחות ובנועם, וכשדיבר עם השרים הבכירים נהג בעדינות ובישירות. במחיצת השליט נהג ביראת כבוד ובהיסוס, מקפיד בהידור גינונוי (קונפוציוס, 2006, פרק 10, 1–2).

עם עלייתו של הליברליזם הדמוקרטי, נקבעו זכויות אדם בסיסיות, בכללן ההגנה על זכויות הפרט ועל חירויותיו. המדינה והשלטון תוארו כרע הכרחי, וזכויות האדם אופיינו בעיקר בהגבלת השלטון מפגיעה בקניין, בחיים ובחירות. עם הזמן נכללה בזכויות אלה גם הזכות לפרטיות¹ – זכות שנועדה להגביל את השלטון ואת החברה מחדירה לחיי הפרט (רוסטוולדר, 2009). הזכויות המוגנות נתפסות אפוא כערך שעל המדינה להגן עליו.

הסובלנות למגוון בחירותיו של האדם הביאה עמה את האפשרות להתפתחותו של פלורליזם אישי, וכיום אדם יכול להחזיק בעת ובעונה אחת בכמה זהויות, הנראות לעתים בלתי מתאימות. כך למשל נוכל לפגוש אדם אשר ממלא תפקיד בכיר במפעל כימיקלי המזהם את הסביבה, ובה בעת הוא פעיל חברתי לאיכות הסביבה; אדם אחר מתגורר בשכונת יוקרה ונהנה ממנעמי החברה, ובה בעת הוא פעיל מרכזי בתנועה לצדק חברתי. בדרך כלל, החברה יוצאת נשכרת מהשתתפותו של הפרט בכמה קבוצות חברתיות, גם אם זהויותיהן סותרות חלקית זו את זו.

1 בישראל, הזכות לפרטיות כלולה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שנחקק ב-1992.

בחינת הפרטיות מנקודת מבטו של האדם כפרט מאפשרת לצאת ממודלים פסיכולוגיים תוך-נפשיים למודליים חברתיים. העיסוק בחברה הוא מרכזי, משום שהפרטיות כמושג עוסקת בתחילת הגבול בין האדם לחברה ובהעברת מידע מהקשר חברתי אחד למשנהו. בהקשר של ראיית ההתנהגות כפונקצייה חברתית, ניתן כמובן להזכיר את גופמן (1980), מהסוציולוגים הבולטים בסוף שנות החמישים, שתיאר כיצד חברים בקבוצה מגנים על זהותם ועל זהות שותפיהם לאינטראקצייה באמצעות הסתרת חלקים מאישיותם או מזהויות חברתיות שאינם מתאימים לאופן שבו הם מציגים את עצמם בקבוצה. גופמן השווה את הזהויות במצבים שונים לתאטרון, שבו האדם משחק כמה דמויות התואמות את ציפיות הקהל, בהתאם למצבים משתנים, ואת זה הוא עושה באמצעות העמדת פנים התואמת להערכתו את התפקיד הרצוי. כשגופמן תיאר קבוצות של שחקנים (למשל רופאים), הוא ראה פרטים המשתפים פעולה מול קהל. גם הקהל מורכב כמובן מפרטים, אך כקבוצה הם האוכפים – ובמידה רבה גם הקובעים – את נורמות ההתנהגות שהשחקנים פועלים לפיהן.

כשדנים בפרטיות, המודל של גופמן אינו נותן תיאור מספק של ההתרחשויות, שכן אנשים נעים מהקשר חברתי אחד למשנהו, ובכל הקשר הם מקיימים מערכת מורכבת שהם עצמם חלק ממנה. המשחק אינו מתנהל אפוא **אל מול** קהל אחד, אלא **בתוך** קהלים שונים. חקר הפרטיות עוסק בשאלה, מתי ראוי להעביר מידע מעבר לגבולות הקבוצה אל קבוצה אחרת. כאשר בין כמה קבוצות קיימת חפיפה רבה, קיימת מערכת פשוטה למדי של נורמות התנהגות, ולכן ההתנהגות יכולה להיות עקיבה. אולם כאשר חברויות בקבוצות מרובות אינן חופפות, מבנה הזהות נעשה כוללני ומורכב יותר, והאדם עומד לפני האתגר של חיים בו-זמניים בזהויות חברתיות מורכבות (Roccas & Brewer, 2002). תאוריית הייצוגים החברתיים, כמו שנראה בהמשך הדברים, מאפשרת לזהות הקשרים חברתיים שבהם יש לפרט זהויות קבוצתיות מרובות שאינן חופפות, ועל כן דרושה הבניה של גבולות פרטיות.

תאוריית הייצוגים החברתיים: הפרטי הוא החברתי

את המונח "ייצוגים חברתיים" טבע מוסקוביצי', והוא מתאר מערכתסימבולית – קוגניטיבית ורגשית – של היחיד, הכוללת את זהותו האישית ואת השתייכותו החברתית (מוסקוביצי', 1984; 1961; Moscovici). מערכת ייצוגים זו – שהיא מכלול של אמונות, תפיסות ורגשות – משותפת במידה רבה ליחידים בקבוצה חברתית, והיא הזהות הקבוצתית והמסד שעליו בנויה תפיסת האדם את עצמו כחלק מקבוצה.

הייצוגים מטבעם דינמיים ומשתנים בתהליך חברתי, בהתאם לאחת משלוש הפונקציות שהם משרתים: הבנת העולם, יצירת תקשורת חברתית ובניית הזהות הקבוצתית (אור, 2007; Ben-Asher, Waggner & Orr, 2006). קבוצות חברתיות נבדלות זו מזו באופן שהן מבינות תופעות חברתיות ומסבירות אותן בעזרת ייצוגים, וההבנה המשותפת לחברי הקבוצה בונה את רכיבי התקשורת המשותפת ביניהם. כך הייצוגים החברתיים נבנים בתוך שיח בלתי פוסק (Wagner et al., 1999). הייצוגים

החברתיים אינם רק סכמות של מידע, אלא גם "מדריך לפעולה" (a guide for action), ותפקידם להציע תרחישי התנהגות חברתית במצבים שונים (Wagner, 1998). בליבת מערכת הייצוגים החברתיים נמצאים הערכים, והם היוצרים ומגדירים את המטרות הרצויות המוסכמות על חברי הקבוצה (Moscovici, 1984). הייצוגים הם המעניקים את הפרשנות החברתית של הקבוצה לסוגיות ערכיות וממקמים את חבריה ביחס לקבוצות אחרות, בנתנם תשובות לשאלות כמו, מהי הזהות הייחודית לנו כקבוצה (פריינטה ואור, 2007).

הייצוגים החברתיים, הכוללים גם אמונות וידע, נבנים כאמור באמצעות משא ומתן חברתי, דרך אינטראקציות אישיות, היסטוריה משותפת, תרבות ומעשים משותפים. מאחר שהאינטראקציה בין פרטים בחברה ובין קבוצות חברתיות בה דינמית ומשתנה, עולים לא פעם גם ייצוגים שאינם מתיישבים עם ייצוגים אחרים. מצב זה של ריבוי ייצוגים שונים, ולעתים סותרים, נקרא פוליפזיה (polyphasia) (Friling, 2012; Jovchelovitch, 2008; Moscovici, 1985). הפוליפזיה, המאפיינת בעיקר את החברה המודרנית, יכולה להביא לא פעם לידי בחירות אישיות סותרות. כך לזמן מסוים קבוצת ייצוגים אחת מקבלת דומיננטיות, בזמן שקבוצה אחרת, המייצגת זהות אחרת, נשארת "בצל" ואינה מקבלת ביטוי: אדם יכול להיות פעיל כמייצג של החוק והסדר החברתי (למשל מתנדב במשמר האזרחי), ובו בזמן להגיש למס ההכנסה דוח שחלקים ממנו כוזבים; מורה יכול לטעון בלהט לאוטונומיה בית ספרית ולא-מתן זכות להתערבות הורים בשיקולים הפדגוגיים של בית ספרו, ובערב לטלפן בזעם למורה של בנו ולתבוע ממנו לשנות החלטה שהתקבלה בבית הספר בנוגע לכיתת הלימוד של הבן.

רובנו מנהלים את זהויותינו (בית, עבודה, חברים וכו') בחוסר התאמה ביניהן, אבל עם זאת, לעתים קרובות מגוון הזהויות "חיות בשלום" זו לצד זו. קושי נוצר כשפעולה שביצענו בזהות מסוימת, המתאימה להקשר חברתי אחד, מתועדת ומגיעה לידיעת שותפינו בהקשר חברתי אחר. במצב כזה, חוסר העקיבות אינו ניתן להסתרה, להכחשה או להדחקה, ולעתים עלינו לבחור דרך פעולה שתתאים לאחת הזהויות החברתיות שלנו, ולספוג נזק באחרת. רוז ועמיתותיה טענו כי לעתים התוצאה של מפגש קונפליקטואלי בין ייצוגים חברתיים של שתי זהויות מביא לידי יצירתו של קונצנזוס חברתי חדש (Rose, Efraim, Gervais, Jovchelovitch & Morant, 1995). תהליך זה מביא לידי כך שהקונצנזוס בחברה הוא תמיד דינמי, ויציבותו מאוימת, משום שהוא מתאים למציאות מסוימת; עם השתנותה של זו ידרשו הכרעות חדשות של ייצוגי הפעולה, בבחינת עדכון של "מדריך הפעולה", המורה כיצד יש לפעול.

במאמר זה נטען כי הפרטיות היא עוד מנגנון שמטרתו לסייע במצב של פוליפזיה. מטרתה של הפרטיות לאפשר לייצוגים שאינם מתאימים זה לזה להתקיים באופן זמני ללא מאבק ביניהם; זאת באמצעות ארגון זהויותיו של היחיד באופן המאפשר להמשיך ולקיימן ללא צורך בויתור על האחת למען האחרת. הפרטיות היא אפוא מנגנון חברתי המאפשר קיום בו-זמני, לעתים פרדוקסלי, של כמה זהויות, מבלי שהאדם או החברה יעומתו עם חוסר העקיבות שביניהן.

החברה כבונה את גבולות הפרטיות

את הפרטיות כמנגנון המשרת את קיומן הבלתי מתקבל על הדעת של שתי זהויות נדגים באמצעות סיפור שסופר בסרט התיעודי, "הדירה"². הסרט מתאר כיצד בעת פינוי החפצים מדירתה של סבתו, נחשפים לפני הבימאי סודות משפחתיים, עדות למערכת יחסים הדוקה בין קצין נאצי ובין סבו וסבתו. הידידות בין המשפחות התקיימה עשרות שנים, אף שהקצין הנאצי פעל לרצח המוני יהודים, בכללם משפחות הסבים עצמם. הסב והסבתא, שידעו על עברו הצבאי של חברה, התעלמו מכך במפגשיהם השנתיים. אמו של הבימאי העידה שבילדותה היו קווי גבול ברורים, מה מותר לשאול ומה אסור: "הם לא סיפרו כלום, ואני לא שאלתי". הסרט ממחיש כיצד אפשר לתפקד לחלופין בזהויות סותרות – בת למשפחה יהודית ניצולת שואה וחברה קרובה של קצין נאצי לשעבר ומשפחתו – כשגבולות הפרטיות בין הזהויות הם המאפשרים זאת.

כיום, בעידן הגלובליזציה והתקשורת המקוונת, קבוצות הזהות נוצרות יותר מתמיד על בסיס יחסים פונקציונליים הנוגעים לקשרי עבודה, עניין והתמחות (Durkheim, 1989). כך, קבוצות דיון ברשת מאפשרות לאנשים, לעתים ממדינות רבות, להתאגד ולתקשר על בסיס נושא משותף, מתוך הפרדה גמורה בין זהויות שונות. בניגוד לקהילות של פעם, כיום אנשים מקושרים ביניהם בעיקר הודות לתחושה של זהות משותפת, שמאופיינת בבחירה אישית בתוך מרחב ציבורי המשתנה כל העת (Jovchelovitch, 2007). מצב זה מאפשר את קיומן של קבוצות זהות השונות זו מזו, ולעתים – במידה ניכרת, בעת ובעונה אחת.

במטרה לעבור מההלכה למעשה, בחרנו בשני מקרי בוחן, הראשון מארצות הברית והשני מישראל, שמציגים מפגש רווי מתח בין כמה זהויות ציבוריות ואישיות המתנגשות זו בזו, אך למרות אי-ההתאמה ביניהן, החברה מעוניינת בקיומן. בשני המקרים, הגבול בין הפרטי לציבורי לא שורטט כגבול הנימוס או מנהגי התרבות ולא ניתן לפרשנות אישית, אלא שורטט ונקבע באמצעות חקיקה. שני המקרים מדגימים כיצד החברה בונה גבולות פרטיות, כדי לאפשר את קיומן של זהויות חברתיות שאינן "הולמות" זו את זו, אך לכל אחת מהן ערך חברתי משלה. עוד ידגים הניתוח כיצד המנגנונים החברתיים המעצבים את גבולות הפרטיות הם דינמיים ומתקיימים במשא ומתן מתמיד, תולדה של ערכים, תרבות ואינטרסים המושתתים על רווח והפסד בתחום החברתי.

המקרה הראשון הוא מדיניות "אל תשאל, אל תספר" (DADT – Don't Ask, Don't Tell), שנכללה בחוק הצבאי האמריקני בימיהם של הנשיאים קרטור וקלינטון ובוטלה בשנת 2009, בימיו של הנשיא אובמה. המקרה השני עניינו מדיניות השיקום של משרד הביטחון בנוגע לאלמנות צה"ל (מדיניות ששונתה במאי 2009). ראוי לציין שהדוגמאות שנבחרו עוסקות בפרטיות הבאה לידי ביטוי חוקי, שכן זו מתועדת היטב.

2 סרטו של ארנון גודלפינגר, "הדירה", או בשמו הגרמני, "Die Wohnung", 2011.

"אל תשאל, אל תספר" (DADT): הומוסקסואלים בצבא ארצות הברית

להתמודדותו של צבא ארצות הברית עם שירותם של הומוסקסואלים היסטוריה ארוכה ורצופת מהמורות. מאז שנות החמישים של המאה העשרים הורה חוק השיפוט הצבאי שכל צורה של מעשה סדום (כלשון החוק) היא עילה למשפט צבאי (Secretary of Defense, 1950, art. 125). ב-1981 קבעה הצהרת מדיניות רשמית של משרד ההגנה האמריקני כי גילויי הומוסקסואליות (בכללם כאלה שאינם כוללים אקטים מיניים) יביאו לידי שחרור בקלון, כלומר ללא זכויות. דוח רשמי של החשב הכללי של ארצות הברית מסר כי בשנים 1982–1992 שוחררו בכל שנה אלפי חיילים על בסיס זה (US GAO, 1992). הטיעונים נגד הומוסקסואליות בהקשר זה היו במובהק מתחום הזהות: מעשים כאלו אינם הולמים, כדברי הנשיא קרט, את דמות החייל. לתפיסה זו של הזהות החיילית היה מחיר, ומהמידע החלקי הקיים ברור שבתקופת מלחמת העולם השנייה ובתקופת מלחמת קוראה שוחררו אלפי חיילים בקלון עקב הומוסקסואליות (Berube, 1990). נוסף על המשמעויות האישיות לחיילים ולעמיתיהם, שחרור בהיקף כזה משפיע על מצבת כוח האדם, על אבדן הכשירות ועל פוטנציאל הגיוס, ומכיוון שהצבא בחר לשלם מחיר זה, יש להניח שהערך שיוחס לדמות החייל כהטרסקסואל היה גבוה יותר.

אל מול הזהות החיילית ניצבה במפגיע הזהות האזרחית. בארצות הברית (כמו בישראל) השירות בצבא הוא מסלול לניעות חברתית, ולכן הזכות לשרת היא משאב ציבורי, כמו הזכות ללמוד בבית ספר ובמכללה. שוויון הזכויות, ובעיקר הגישה למשאבי ציבור, הם יסוד חשוב בזהות האזרחית האמריקנית, ובהקשר זה די להזכיר שהמשפט השני של הצהרת העצמאות האמריקנית נפתח במילים:

"We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal"

העמדה הנשענת על עקרון השוויון נהפכה לנושא דיון עיקרי במסע הבחירות של הנשיא קלינטון ב-1991, ונדרש מוצא שיאפשר לחברה הדמוקרטית האמריקנית לשמור על הערך הגלום בחברה המקנה שוויון הזדמנויות לכל יחד עם הערך הגלום בזהות חיילית הטרסקסואלית (חייל הוא "גבר-גבר"). הפתרון שאפשר קיום בו-זמני של שתי הזהויות הבלתי מתאימות הללו היה "חוסר ידיעה": אם הצבא "לא ידע" שהחיילים המשרתים בו הומוסקסואלים, הוא לא יאלץ לנקוט נגדם הליכים, ועל כן יש לעשות מאמץ כדי שהצבא ישאר חסר ידע בנוגע לזהותם המינית. על הצבא להימנע אפוא מחקירות בנושא, ואילו על החיילים להימנע מלהביא את נטייתם המינית לידיעתן של רשויות הצבא. פתרון זה זכה לכינוי "אל תשאל, אל תספר" (DADT). במקרה זה אנו מוצאים מדיניות מפורשת של שמירת פרט מידע בסוד, כדי שיתאפשר קיומן של שתי זהויות – חיילית הטרסקסואלית ואזרחית שאינה מבדילה בין בני אדם על פי נטייתם המינית (Graham, 2003).

מדיניות זו שירתה את צורכי החברה האמריקנית בתקופת שלטונם של שני נשיאים – קלינטון הדמוקרטי וג'ורג' בוש הבן הרפובליקני, תקופה שכללה מלחמות בעירק ובאפגניסטן. ואולם לקראת 2010 החלו סקרי דעת הקהל להראות

שהציבור האמריקני תומך בשירות שווה וגלוי של הומוסקסואלים (תמיכה בשיעור של 67% (Gallup survey, 2010)). עוד התברר שמדיניות ההשתקה גרמה נזק חמור להומוסקסואלים המשרתים, שכן הם לא יכלו להגיב על מקרי התעללות שהיו קשורים בנטייתם המינית, בשל חשש מהדחה (לפחות במקרה אחד הביאה ההתעללות אף לידי רצח). הנשיא אובמה הפך את הנושא לסוגיית בחירות, ולאחר היבחרו העביר חוק לביטול המדיניות.

מנקודת מבטם של הפועלים לשוויון זכויות היה למדיניות DADT תפקיד חיובי בכל הנוגע לזהות חברתית: היא הצהירה שבצבא משרתים הומוסקסואלים. כיוון שכך, איבדה הזהות החיילית את המכוונות ההטרסקסואלית שלה, שהרי אין עוד טעם להניח ששיעור ההומוסקסואלים בצבא נמוך במידה ניכרת מזה שבאוכלוסייה הכללית. לאחר שאבד המסמן ההטרסקסואלי, לא נותר עוד גורם להתנגשות בין הזהויות. מדיניות DADT איבדה אפוא את ההצדקה לקיומה ונזנחה.

מדיניות השיקום של אלמנות צה"ל

מחויבותה של המדינה ואחריותה לאלמנות צה"ל עוצבו כבר בשנות החמישים. מטרת החוקים הייתה לשקם מבחינה כלכלית את הנשים שנפגעו מהפעילות הצבאית ושיקיריהן נפלו במערכה. בכל הקשור לזכויותיה של האלמנה לתגמולים, אלה הותנו בכך שהאלמנה לא תינשא מחדש. הממסד לא נימק את הסיבה, אבל אפשר לשער של הקימה האלמנה משפחה חדשה, הייתה זהותה זו עלולה להיפגע. מאז קום המדינה, ובייחוד מאז מלחמת ששת הימים, מעמדה הציבורי של האלמנה, נוכחותה בטקסי הזיכרון ובולטותה בשיח הציבורי אותה כסוכנת זיכרון המשתלבת בשיח של ההנצחה, הגבורה והפטריטיזם (Ben-Asher & Lebel, 2010).

שלילת התגמולים מאלמנה שנישאה הביאה לידי כך שאלמנות צה"ל רבות הצניעו במשך השנים את זוגיותן החדשה ונמנעו מלהינשא בשנית, מחשש לאבד את הגמלה. הן אף מזערו את הימצאותן בציבור לצדן של בן הזוג חדש, מחשש לביקורת חברתית על מה שנתפס כ"חילול החלל" ומרידה של האלמנה בתביעות התפקיד המוקנות לה. אלה הועידו לה תפקיד יחיד: אלמנות (Lebel, 2011). היטיבה להסביר זאת לאה שמגר-הנדלמן, בתארה את הפיכתה של האלמנה ללקוח המחויב בהתנהגויות ייחודיות, בתמורה למעמדו הציבורי ולזכאותו לסיוע מהזירה הביורוקרטית-ממסדית (Shamgar-Handelman, 1986).

במחצית השנייה של שנות התשעים התרחשו בישראל כמה תהליכים חברתיים, פוליטיים וממסדיים, בכללם פיחות באתוס ההוקרה לנופלים בקרב. בלחץ אלמנות רבות החלה הזירה הפוליטית להיחשף לקולותיהם של הייצוגים החברתיים שמחו נגד המשוואה הרפובליקנית שבצדה האחד גמלה כלכלית והיכללות סמלית בקבוצת "אלמנות צה"ל" ו"משפחת השכול הישראלית" ובצדה האחר הימנעות האלמנה מנישואים (Ben-Asher & Lebel, 2010). יש לציין ששמירת הזוגיות החדשה כסוד פרטי אינה עולה בקנה אחד עם ההבנה המקצועית שעליה הצביע המחקר כבר בשנות

השבעים (אמיר ושרון, 1979), ואשר לפיה נישואים והקמת משפחה חדשה הם רכיב חשוב בשיקומה של האלמנה.

הרוחות החדשות והשינויים בשיח החברתי באמצע העשור הראשון של שנות האלפיים באו לידי ביטוי פומבי באמצעי התקשורת ההמוניים. כך למשל סיפרה בתכנית רדיו אחת האלמנות, מראשי מאבק האלמנות לתיקון חוק התגמולים:

במציאות הישראלית אלמנות צה"ל לא יצאו להפגנות, אבל מצאנו דרכים עוקפות שהפכו לנורמה מקובלת ונעשו קבל עם ועדה, מבלי להסתיר. אני מכירה יותר מאלמנה אחת שעובדת השיקום אמרה לה: "הלו, אל תהיי, סליחה, מטומטמת ותפסידי את כל הזכויות שלך" (קול ישראל, 2006; ראו גם חרות-סובר, 2006).

נראה שהעובדת הסוציאלית, נציגת המדינה, מצאה את עצמה מדריכה את האלמנה כיצד לבנות את הגבול בין הפרטי לציבורי. הפרטיות נמצאה פרקטיקה יעילה לארגון אי-ההתאמה בין הזהות הלאומית, שדרשה מהאלמנה להישאר בסטטוס זה, ובין מדיניות השיקום, שראתה בזוגיות החדשה מהלך ראוי וחיובי בתהליך שיקומן של האלמנות. הממסד, שביכולתו לחלק תגמולים ולאכוף נורמות חברתיות, הושפע אפוא מאינטרסים סותרים: מצד אחד – האתוס על משרתי הציבור ומן הצדה האחר – האתוס של שיקום האלמנה (Ben-Asher & Lebel, 2010). יצירת הנורמות הקשורות באי-העברה של מידע פרטי על קשר זוגי, כלומר יצירת הגבול של הפרטיות, אפשר אפוא את קיומם המקביל של אינטרסים סותרים אלה.³

שני המקרים שתוארו מדגימים כיצד הפרטיות איננה רק ייצוג חברתי, כמו שטענו אוטזיל וגונז'ה (Oetzel & Gonja, 2011), אלא מערכת ייצוגים המתפקדים כמנגנון חברתי. לחברה יש עניין בקיומם של גבולות פרטיות בין הזהויות, שכן גבולות אלה מאפשרים להציב לפני הפרטים ציפיות שונות, ואף נוגדות, שבכל אחת מהן החברה רואה ערך בפני עצמו.

שמירת גבולות הפרטיות לנוכח חדירתם של טכנולוגיית המידע והאינטרנט

כיום כמעט אי-אפשר לעסוק בנושא הפרטיות בלי להתייחס למקומה של טכנולוגיית המידע בהקשר זה. חברות מסחריות דולות מידע ממאגרי מידע פרטיים לצורכי מסחר, וגם האנשים עצמם פורצים את גבולות פרטיותם שלהם על גבי הקירות הציבוריים בפייסבוק, ברשתות החברתיות האחרות ובכל אמצעי התקשורת. לידה או הצעת נישואים המשודרת בשידור ישיר, ולהבדיל, התאבדות או עימותים על רקע גירושים – הכול נראה כאילו הוא פרוץ ומותר.

רוב הצרכנים מוכנים לחלוק נתונים אישיים שלהם עם האחרים, אם ידעו כי ירוויחו מכך רווח כלשהו. הפונקציות החשובות ביותר שאנשים מוכנים לוותר למענן על פרטיותם הן הגישה לערוצי תחבורה (כגון: מטוסים, רכבות ואוטובוסים), כניסה

3 שינוי חוק תגמולי האלמנות, שאושר בכנסת ב-2009, אפשר את קבלתו של קשר זוגי חדש כייצוג הגמוני בחברה.

לאתרים ציבוריים (כגון אצטדיונים ונמלי תעופה), ביקורת גבולות וגישה לחשבונות אינטרנט. דוגמה נוספת של אינטרס לחשיפה נראה בפייסבוק: הרשת החברתית מעניקה הון חברתי גבוה למי שחושף מידע אישי, שכן תשומת לבם של הגולשים מתקבלת בהתאם למידה שאתה מוכן לספר על עצמך – ככל שתצטיין בסיפורים קורעי לב, כך תרוויח ב"אולימפיאדת הכאב", וההזדהות החברתית שתקבל מחברים ברשת תגבר.

נראה שבקרב זה, קו הגבול בין הציבורי לפרטי, בין הרצון לשתף ובין הצורך להגן מפני חשיפה, אינו ברור ונבחן בכל פעם מחדש, בהתאם למצבים המשתנים. בירנהק הגדיר מצב זה של הטכנולוגיה כחופש, ולעתים – כאנרכייה (2005, 2010). עם זאת הוא טען כי אף שהטכנולוגיה מאיימת על הפרטיות, היא גם פועלת לפיתוח אמצעים לשמירתה. נראה שהמציאות הטכנולוגית מקדימה תמיד את הדמיון, וכללים חברתיים שתוחמים את הטכנולוגיה בבואה לדלות מידע, להצליבו ולהפיק ממנו מידע חדש על חייהם של אנשים ועל התנהגותם, מוגדרים בדרך כלל בדיעבד. הדוגמה הבאה, שתוסבר גם היא בעזרת תאוריית הייצוגים החברתיים, ממחישה את שבריריות הגבולות שבין הפרטי לציבורי בעידן הטכנולוגיה המודרנית.

איך ידעה "טרגט" על היריון של נערה לפני אביה?

"טרגט" היא הרשת הקמעונית השלישית בגודלה בארצות הברית. כמו רשתות אחרות, גם היא מתמחה בפילוח של שוק הצרכנים, ומחלקת הסטטיסטיקה שלה אוספת מידע על לקוחותיה, כדי לפעול להגדלת הרווח. הסטטיסטיקאים של "טרגט" הפכו אפוא את המאגר הממוחשב של קניות הלקוח למידע אסטרטגי. אבל מה קורה כשמחלקת המחקר של "טרגט" מזהה אינטרסים הנמצאים בתחום הפרטיות?

בכתבה בעיתון "ניו יורק טיימס" (Duhigg, 2012) תואר כיצד בניית הנתונים שערכו מומחי "טרגט" בהקשר של אופי הקניות של לקוחותיהם, הופיע דפוס של קניות גדולות יותר של קרם "unscented" יחד עם קניות של תוספי מזון, כמו: מגנזיום, סידן ואבץ. מכאן הגיעו למסקנה כי מדובר בסבירות גבוהה בנשים הנמצאות בחודשי ההיריון הראשונים. מניתוח נתונים נוסף זיהו אנשי "טרגט" כ-25 מוצרים שקנייתם מסמנת אפשרות סבירה של היריון. עוד יכלו להעריך את תאריך היעד של הלידה ולשלוח קופונים למוצרים נדרשים בכל אחד משלבי ההיריון ועם הלידה.

באחד הימים הגיע לסניף החברה אדם כועס ודרש לשוחח עם המנהל: "הבת שלי קיבלה את הקופונים האלה בדואר", טען האב והראה למנהל הסניף את פרסומות הריהוט לחדר ילדים עם תמונות של תינוקות מחייכים. "הבת שלי עדיין בתיכון! האם אתם מנסים לעודד אותה להיכנס להריון?" המנהל התנצל לפני האב והסביר זאת כטעות אפשרית של "טרגט" בפילוח שוק הצרכנים. לאחר כמה ימים צלצל מנהל הסניף לבית הלקוח להתנצל פעם נוספת. האב ענה לו, נבוך מעט: "שוחחתי עם בתי", הוא אמר. "מתברר שבביתי היו כמה פעילויות שלגמרי לא הייתי מודע להן. ג'ני אמורה ללדת באוגוסט".

איזה גבול הפרה "טרגט" במקרה של ג'ני? חברה בנויה על ייצוגים משותפים של אמונות ודרכי הפעולה המקובלות כנורמות. אף שאיננו מכירים את המקרה לפרטיו, אפשר לשער אילו ייצוגים התנגשו במקרה של ג'ני. על פי הייצוגים החברתיים המוסכמים, תפקידה של האם לטפל קודם כול בתינוק, ולכן להישאר עמו בבית לפחות תקופה מסוימת. ייצוג משותף אחר רואה בנערות בנות שש עשרה תלמידות תיכון שעיסוקן לימודים. לפני ההיריון החזיקה הנערה בשתי זהויות חברתיות שבהן ייצוגים חברתיים שונים: במשפחה תאמה התנהגותה את זו של תלמידת תיכון, ובמעגל החברים – את זו של נערה חופשייה ומשחררת. לכל קבוצת זהות ייצוגים אחרים: לחבריה של הנערה אין עניין רב באופן שהיא עוזרת לאחיה הקטנים, ולהוריה אין עניין בשיחותיה עם חברותיה על המורה הצעיר שהגיע לבית הספר.

עם זאת, הייצוגים של תלמידת תיכון ושל נערה חופשייה סותרים זה את זה ביחסם אל מיניות הנערה. במעגל המשפחתי מיניותה אמורה להיות מרוסנת. במעגל החברים מיניות פעילה היא חלק מהתפיסה של נערה משוחררת. מנגנון הפרטיות הוא שאפשר לנערה את קיומם הבו-זמני של הזהויות, האמונות וייצוגי הפעולה שלהן. את הסתירה בין הייצוגים החברתיים בנוגע למיניותם של בני נוער הרווחים בקרב צעירים לבין אלו הרווחים בקרב מבוגרים ואת גבולות הפרטיות המופעלים כדי ליישב סתירה זו, מתארת שלט בספרה על הורים ומתבגרים (Schalet, 2011). אחת הנערות האמריקניות, קימברלי, סיפרה בריאיון לחוקרת, שמעולם לא קיבלה חינוך מיני בבית. יש לה חבר, והם מקיימים יחסי מין, אבל היא מאמינה שלהוריה יהיה קל יותר אם הם לא ידעו, שכן בעיניהם היא "נססכה קטנה". לדעתה, הוריה נוקטים מדיניות של "Don't Ask, Don't Tell".

אפשר לשער שגם ג'ני נמנעה מלספר על הריונה מסיבות דומות, וכי בשני המקרים הופעלו בשני המעגלים החברתיים (המשפחה וקבוצת בני הגיל) לחצים לקונפורמיזם של הייצוג החברתי: אם תגלה הנערה ביטויים של חופש מיני – כמו לבוש חושפני – בביתה, ייתכן שהוריה יגבילו אותה, והיא תפסיק להיות בשבילם "הנססכה הקטנה", ואם תנהג בשמרנות במעגל החברתי שלה, היא עלולה להתפס בקבוצה כשמרנית וכ"חנונית". בשתי קבוצות הזהות לחצים אלו אינם מקריים. הם נובעים מצורכיהם של המשתתפים האחרים לאשר את זהותם שלהם ומהצורך של כל השותפים במערכת היחסים לשמר את ייצוגיה המשותפים של הקבוצה. גבולות הפרטיות הם שמונעים את ההתנגשות בין הייצוגים החברתיים בכל אחת מהזהויות.

מתי במקרה של "טרגט" פג תוקפו של מעטה הפרטיות שהגן על הנערה ואפשר לה לבחור את הזמן המתאים לגלות על קיום ההיריון? הוויכוח אם הורות בגיל תיכון רצויה שייכת לייצוגים הפולמוסיים – ייצוגים הנוצרים תוך כדי מחלוקת או מאבק בין קבוצות בחברה על הדרך הנכונה לפעול (Ben-Asher, 2003). לו הייתה "טרגט" שולחת את הקופונים רק לאחר הלידה, סביר להניח שהמידע כבר היה ידוע לסביבה ונהפך לייצוג מקובל, הגמוני, של מידע חדש המעוגן בידע קודם. אנשים מסביבה היו אומרים: "לג'ני ממילא לא היה סיכוי לגמור תיכון" או לחלופין: "משפחתה של ג'ני כה תומכת, שלמרות התינוק החדש ג'ני תסיים את לימודי התיכון ואפילו תמשיך הלאה".

המחיר ששילמה הנערה על שפרטיותה הופקעה ממנה שייך למחירים שאנשים משלמים כשגבולות הפרטיות שלהם נפרצים כבדרך אגב, שלא מתוך כוונה למוטט את המחיצות ולחדור לפרטיותו של האחר. במקרה זה נעשה הדבר לכאורה לטובת הלקוח, או כאינטרס עסקי "ניטרלי".

דין

מאמר זה דן באופן היווצרותם של גבולות הפרטיות – המידע שהפרט מאפשר לחשוף ומערכת הלחצים החברתיים המופיעה כעיצומים או כתגמולים בעת המשא ומתן על היקף החשיפה ועל עיתויה. לפנינו מערכת מורכבת הפועלת בדיאלקטיקה של זיקות הדדיות אשר מפעילות לחץ דו-כיווני: מצד הפרט אל עבר החברה ומצד החברה כלפי הפרט. לעתים האדם רוצה לפרוץ את גבולות הפרטיות שהחברה סימנה לו, ואילו זו כופה עליו מנגנונים שומרי סף של גבולות, ולעתים החברה או גופים הפועלים בה מנסים להפעיל כוח כדי לפרוץ את גבולות הפרטיות שהאדם שם לעצמו.

ייצוגים חברתיים מתייחסים בעת ובעונה אחת לפעולותיו של הפרט ולפעולותיה של הקבוצה, ומכאן שהשתייכות בו-זמנית לכמה קבוצות חברתיות משמעותה קיום משותף של ייצוגים חברתיים נבדלים, שלעתים גם סותרים אלה את אלה. כל זמן שהייצוגים אינם מעומתים באי-ההלימה ובחוסר העקיבות שלהם – לא פעם הודות לפרטיות – הם יכולים להתקיים בעת ובעונה אחת. הסוגיה מתעוררת במצבי קונפליקט שבהם על הפרט לבחור דרך פעולה מתוך אפשרויות אחדות שאינן מתיישבות זו עם זו. לעתים ההעדפות ברורות, אבל לעתים קשה לנבא איזו זהות תיבחר, או מהי הזהות החשובה יותר.

רוב המחקרים שעסקו עד כה בפרטיות בחנו אותה מנקודת הראות של זכויות הפרט. החידוש המוצג במאמר זה הוא בראיית הפרטיות כמנגנון חברתי, כהסדר הפועל למען השמירה על קיומן של זהויות שונות, ואפילו סותרות. בניגוד לתפיסה המשפטית, המבססת את הבנת הפרטיות על חוקים, כאן אנו מתייחסים אל הפרטיות כאל מושג משתנה, הבוחן את גבולותיו בכל פעם מחדש. שני המקרים הראשונים שתוארו הציגו את הפרטיות כמנגנון הבא לשרת אינטרס חברתי, ואת פעולתה ככזאת המתרחשת כשעולה אי-התאמה בין ייצוגי זהות הגמוניים הסותרים זה את זה; כך החייל בעל הזהות ההומוסקסואלית משמר הן את זהותו של החייל כ"גבר-גבר" והן את זהותו של האזרח הבוחר את נטייתו המינית. בדוגמת האלמנות שאיבדו את בעליהן בפעילות צבאית לאומית, אפשר היה לראות שהחברה רצתה את שיקומן, ובה בעת – רצתה לראות בהן "אנדרטות חיות" של תזכורת לגבורת הלוחמים ולהוקרת המדינה להקרבתו של הפרט למען הכלל. העובדה שהחוקים בנוגע לשירותם של הומוסקסואלים בצבא ארצות הברית ובנוגע לנישואים מחדש של אלמנות צה"ל שוננו, מעידה על כך שכמו שהייצוגים החברתיים המגדירים את הזהויות הם דינמיים, כך גם גבולות הפרטיות הבאים לידי ביטוי בחוק משתנים בהתאם לנסיבות החברתיות המורכבות.

המקרה של "טרגט" ממחיש כיצד אינטרס של חברה מסחרית להתאים את מוצריה ללקוח ולצרכיו – אינטרס לגיטימי ולעתים בעל ערך חברתי וכלכלי, ללא סתירה ביניהם – פוגע בלי כוונה באינטרס של הפרטיות. דוגמה דומה לזאת הביא בירנהק (2010), כשתיאר כיצד הפיתוח הטכנולוגי של "עוגייה" (cookie) הקל מאוד על הגלישה באינטרנט, אבל בו בזמן נעשה גם אמצעי למעקב ולפגיעה בפרטיות. רוסטהולדר (2009) טען כי המתח בין הפרט לחברה הוא היוצר את ההכרח להכריע בנוגע לקו שבו הציבוריות מסתיימת והפרטיות מתחילה. אנו סבורים כי מתח זה אימננטי ואינו ניתן להכרעה, וכי יש לקבלו כנובע ממציאות חברתית דינמית, הן בתחום החברתי והן בתחום הטכנולוגי.

כניסתם לזירה החברתית של שחקנים ממוחשבים משנה ככל הנראה מהותית את כללי המשחק. בקרב ענקים זה על הגבול בין הציבורי לפרטי, בין הרצון לשתף ובין הצורך להגן מפני חשיפה לכול, שמירת הפרטיות היא אחת הסוגיות העיקריות, המורכבות והמאתגרות. מאמר זה הציג שני מקרי בוחן פשוטים וברורים יחסית המתועדים בחוק – הומוסקסואלים בצבא האמריקני ואלמנות צה"ל בזוגיות חדשה – שבהם הייצוגים עוגנו ברמה פורמלית, והאדם במהותו אינו אנונימי, אלא זהותו ידועה וברורה. המקרה של "טרגט" ברור הרבה פחות ונמצא על הגבול העמום של העולם חסר החוקים של טכנולוגיית המידע.

במבט לאחור, אפשר לסכם ולומר שהסיבות להיווצרותן של נורמות הפרטיות הן היסטוריות, וכי הן שימשו כדי לענות על מטרות תרבותיות, חברתיות ופרטיות חשובות (Nissenbaum, 2004). עם זה, גם כיום, כ-120 שנה לאחר תחילתו של חקר הפרטיות, מנגנון ההיווצרות של נורמות אלה עדיין לא פוענח. מאמר זה גורס, תוך הסתייעות בתאוריית הייצוגים החברתיים, שהפרטיות היא מנגנון המיועד לשמור על חוסר עקיבות בין זהויות; מנגנוני הפרטיות שהחברה יוצרת מאפשרים לאדם להפריד בין זהויות סותרות ולהחזיק בהן, יכולת שאיננה רק אינטרס של הפרט, אלא גם של החברה. עוד תורם המאמר לחקר התאוריה של הייצוגים החברתיים, שהיא בבחינת כר למחקר עשיר ומתפתח, ולהעמקה נוספת בה.

מקורות

- אור, א' (2007). מבוא: ייצוגים חברתיים של קבוצות בישראל. בתוך א' אור וס' בן-אשר (עורכות), **המוכר והזר: ייצוגים חברתיים של קבוצות בישראל** (עמ' 1–15). שדה בוקר: מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- אמיר, י' ושרון, א' (1979). גורמים בהסתגלותן של אלמנות צה"ל. **מגמות, כה(1)**, 119–130.
- בירנהק, מ' (2005). חורים ברשת: פורנוגרפיה, מידע ועיצוב מדיניות בסביבה הדיגיטלית. **פוליטיקה**, 101–125.
- בירנהק, מ' (2007). שליטה והסכמה: הבסיס העיוני של הזכות לפרטיות. **משפט וממשל, יא**, 9–73.
- בירנהק, מ' (2010). **מרחב פרטי: הזכות לפרטיות בין משפט לטכנולוגיה**. רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן ונבו.

- גביון, ר' (1988). הזכות לפרטיות ולכבוד. בתוך הנ"ל (עורכת), **זכויות אדם בישראל – קובץ מאמרים לזכרו של חמן שלח** (עמ' 61–80). תל אביב: נבו.
- גופמן, א' (1980). **הצגת האני בחיי היומיום**. תל אביב: דביר.
- חרותי-סובר, ט' (2006). **אלמנות צה"ל נאבקות: "המדינה מבזה אותנו"**. נדלה נובמבר, 2012 מאתר: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L3245743,00.html>
- פריינטה, ב' ואור, א' (2007). ייצוגי זהות, ייצוגי קונפליקט וערכיהם של אנשי הציונות הדתית. בתוך א' אור וס' בן-אשר (עורכות), **המוכר והזר: ייצוגים חברתיים של קבוצות בישראל** (עמ' 116–239). שדה בוקר: מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- קונפוציוס (2006). **מאמרות קונפוציוס**. ירושלים: מוסד ביאליק.
- קול ישראל (3 במאי, 2006). מאז שהלכת: אלמנות צה"ל מתמודדות עם האבדן (מגישות: י' קורנט וא' בן אשר). ירושלים: קול ישראל.
- רוסטהולדר, פ' (2009). הנורמטיביות היתרה של הזכות לפרטיות. נדלה נובמבר, 2012 מאתר: www.lawmaster.co.il/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=6
- שוורץ-אלטשולר, ת' (2012). פרטיות בעידן של שינוי. בתוך הנ"ל (עורכת), **פרטיות בעידן של שינוי** (עמ' 11–24). ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- Ben-Asher, S. (2003). Hegemonic, emancipated and polemic social representations: Parental dialogue regarding Israeli marine soldiers training in polluted water. *Journal of Social Representations*, 12, 6.1–6.2.
- Ben-Asher, S., & Lebel, U. (2010). Social structure vs. self rehabilitation: IDF widows forming an intimate relationship in the sociopolitical discourse. *Journal of Comparative Research in Anthropology & Sociology*, 1(2), 17–38.
- Ben-Asher, S., Wagner, W., & Orr, E. (2006). Thinking groups: A rhetorical enactment of collective identity in three Israeli kibbutzim. *Asian Journal of Social Psychology*, 9(2), 112–122.
- Berube, A. (1990). *Coming out under fire: The history of gay men and women in World War Two*. New York: Free Press.
- Duhigg, C. (2012, February 16). *How companies learn your secrets*. *New York Times*. Retrieved on August, 2013 from <http://www.nytimes.com/2012/02/19/magazine/shopping-habits.html>
- Durkheim, E. (1989). Repr'sntations individuelles et repre'sentations collectives. *Revue de Metaphysique et de Morale*, 6, 272–302.
- Friling, D. (2012). Complex reality: The Israeli case. *Papers on Social Representations*, 21, 2.1–2.24.
- Gallup survey (2010). In U.S., broad, steady support for openly gay service members. *Gallup*, Retrieved on November 2012 from <http://www.gallup.com/poll/127904/broad-steady-support-openly-gay-service-members.aspx>
- Graham, H. (2003) *The brothers' Vietnam War: Black power, manhood, and the military experience*. Gainesville, FL: University Press of Florida.
- Haslam, S. A., Oaks, P. J., Reynolds, K. J., & Turner, J. C. (1999). Social identity salience and the eemergence of stereotype consensus. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 809–818.

- Jovchelovitch, S. (2007). *Knowledge in context: Representations, community and culture*. London: Routledge Publications.
- Jovchelovitch, S. (2008). The rehabilitation of common sense: Social representation, science and cognitive polyphasia. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 38(4), 431–448.
- Lebel, U. (2011). Militarism versus security? The double-bind of Israel's culture of bereavement and hierarchy of sensitivity to loss. *Mediterranean Politics*, 16(3), 365–384.
- Moscovici, S. (1961). *La psychanalyse: Son image et son public*. Paris: Presses Universitaire de France.
- Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representations. in R. M. Farr & S. Moscovici (Eds.), *Social representations* (pp. 3–69). Cambridge: Cambridge University Press.
- Moscovici, S. (1985). *The age of the crowd: A historical treatise in mass psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nissenbaum, H. (2004). Privacy as contextual integrity. *Washington Law Review*, 79(1), 101–139.
- Oetzel, M. C., & Gonja, T. (2011). The online privacy paradox: A social representations perspective. In *ACM CHI 2011 Extended abstracts on human factors in computing systems* (pp. 2107–2112). Vancouver, BC: ACM.
- Roccas, S., & Brewer, M. B. (2002). Social identity complexity. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 88–106.
- Rose, D., Efrain, D., Gervais, C., Jovchelovitch, S., & Morant, N. (1995). Questioning consensus in social representations theory. *Papers on Social Representations*, 4, 150–155.
- Schalet, A. (2011). *Not under my roof: Parents, teens, and the culture of sex*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Secretary of Defense (1950). *Uniform code of military justice: Text, references and commentary based on the Report of the committee on a uniform code of military justice to the Secretary of Defense*. Retrieved on December, 2012 from http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/morgan.pdf.
- Shamgar–Handelman, L. (1986). *Israeli war widows: Beyond the glory of heroism*. South Hadley, MA: Bergin and Garvey.
- Smith, E. R., & Mackie, D. M. (1995). *Social psychology*. New York: Worth publishers.
- Solove, D. J. (2007). “I’ve got nothing to hide” and other misunderstandings of privacy. *San Diego Law Review*, 44, 745–773.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of inter group behavior. in S. Worchel & W. Austin (Eds.), *Psychology of inter group relations* (pp. 7–24). Chicago: Nelson–Hall.
- Turner, J. C. (1991). *Social influence*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- US GAO (United States Government Accountability Office) (1992, June 12th). *Homosexuals in the Armed Forces*. Washington, DC: US GAO.

- Wagner, W. (1998). Social representation and beyond: Brute facts, symbolic coping and domesticated worlds. *Culture & Psychology*, 4(3), 297–329.
- Wagner, W., Duveen, G., Farr, R., Jovchelovich, S., Lorenzi-Cioldi, F., Markova, I., et al. (1999). Theory and method of social representations. *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 95–125.
- Warren, S. D., & Brandeis, L. D. (1890). The right to privacy. *Harvard Law Review*, IV(5), pp. 193–220.